

ÅLANDS MILJÖPRÖVNINGSNÄMND

Strandgatan 25
22 100 Mariehamn
Tel.nr. (018) 25000 växel (018) 25127 direkt
Fax.nr. (018) 16595 Hemsida www.mpn.aland.fi

MILJÖTILLSTÅND

Datum

12.11.2002

Ärendenummer

MPN-01-66

Sökanden

Ålands Fiskförädling Ab
Degerby
22710 Föglö

Ärende

Ansökan om miljötillstånd för fortsatt fiskodling.

Ansökan har anhängiggjorts vid miljöprövningsnämnden 25.10.2001 och kompletterats 26.04.2002.

Verksamhet och dess placering

Ansökan avser fortsatt tillstånd för fiskodling i nätkassar i havet utanför Håkosnäs mellan Utterskär och Tistronskärsgrundet i Karlby, Kökar kommun för ca 130 000 kg tillväxt per år. Det årligen använda fodret skulle innehålla högst 1 500 kg fosfor samt 11 000 kg kväve. Fisken som produceras vid anläggningen förs levande till företagets rensningsanläggning i Degerby för slakt. Vattendjupet vid odlingsplatsen är ca 20 meter.

Grund för sökande av tillstånd

Ansökan anhängiggjordes hos miljöprövningsnämnden som tillstånd enligt vattenlagen och överfördes till ansökan om tillstånd enligt miljöskydds- och miljötillståndslagen den 09.07.2001 till följd av den senare lagens ikraftträdande.

Grunden för sökande av miljötillstånd är därmed 11 § landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (30/2001), då tillstånd behövs enligt 6 kap 18 § 1 mom. punkt j) vattenlagen för landskapet Åland (61/1996).

Tillstånd och avtal rörande verksamheten samt områdets planläggningssituation

Tidigare tillstånd och villkor

Tirris Fisk Ab, sedermera fusionerat med Ålands Fiskförädling Ab, har bedrivit verksamhet på odlingsplatsen sedan 1995. Nuvarande och gällande tillstånd för odlingsplatsen ifråga har beviljats av Ålands miljöprövningsnämnd 04.08.1998 (Dnr ÅMN 31-97-14). I beslutet har nätkassarnas volymer tillåtits uppgå till högst 15 000 m³ samt att det foder som använts årligen fått innehålla högst 1 500 kg fosfor och 11 000 kg kväve, vilket gett en ungefärlig total tillväxt om ca 130 000 kg i medeltal per år. Tillståndet är ikraft till utgången av år 2002, eller om en ansökan anhängiggörs före utgången av januari månad 2001, till dess ett laga kraft vunnet utslag erhållits med anledning av ansökan.

Sökandes rätt till de erforderliga områdena

Det vattenområde som används för verksamheten tillhör Karlby bys samfällda vatten. Samfälligheten har med arrendekontrakt daterat 21.02.1998 beviljat Tirris Fisk Ab nyttjanderätt för ett ha stort vattenområde för fem år. Arrendet förnyas automatiskt om ingendera parter har sagt upp det senast ett år innan det löper ut. Sökanden uppger att nuvarande arrende gäller till 21.02.2003.

Platsen för fiskodlingsverksamheten och miljöns tillstånd

Områdets hydrologi, geologi och naturens tillstånd

Sökanden uppger att fiskodlingen är belägen i den yttre kanten av Kökars södra skärgård mellan Utterskär och Tristonskärsgrundet och med i stort sett öppet hav på västra sidan. Vattenområdena i närregionerna uppges av sökanden vara relativt djupa, mellan 20–30 meter och vattenutbytet bedöms vara mycket bra. Området bedöms vara mycket kargt. Vidare menar sökanden att utgående från områdets karaktär, vattendjup och vattenutbyte kan området anses som mycket lämplig för verksamheten i fråga. Det saknas dock mätningar på verkliga vattenströmningar och vattenutbytet. För vattenområdet finns det inte utfärdade kvalitetsnormer.

Recipientens tillstånd och användbarhet

Enligt 1995 års kontrolluppgifter var tillväxten ca 39 000 kg. Året 1996 odlades ca 119 000 kg och 1997 blev tillväxten ca 92 000 kg. Detta år uppnådde man den specifika belastningen om 8 g fosfor och 62 g kväve per kilo odlad fisk. Påföljande år odlade man ca 146 000 kg och överskred tillväxtvillkoret med 12,6 % samt villkoret för fodrets innehåll av kväve och fosfor med 1,2 % respektive 2,2 % enligt de uppgifter som lämnats in till tillsynsmyndigheten. Odlingssäsongen 1999 var tillväxten ca 97 000 kg och år 2000 odlades ca 125 000 kg. Det senaste året, år 2001 blev tillväxten ca 120 000 kg med den specifika belastningen om 7 g fosfor och 55 g kväve per kilo odlad fisk. Vattenområdet har därmed varit belastat av tidigare faktiska produktionsvolymer och de utsläpp av näringsämnen som uppkommit genom de tidigare använda utfodringsmetoder och fodersammansättningar samt det foderutnyttjande som därav erhållits.

Vattnets kvalitet

Tabell 1: Sammanställning av resultaten från miljökontrollprogrammet

År	Inverkan på vattenkvalitet	Eutrofiklass	Användningsklass
1997	lindriga	något eutrof	nöjaktig
1998	tydliga	något eutrof	nöjaktiga
1999	oklara	något eutrof	god
2000	tydliga	eutrof	nöjaktig
2001	tydliga	något eutrof	nöjaktig

Annan belastning på området

Området i fråga är bebyggt i mycket liten utsträckning. Det utnyttjas i viss mån lokalt av ortsbefolkningen för rekreation (jakt och fiske för husbehov). Binäringsfiske förekommer i liten omfattning. Vattenområdet i odlings närhet (2-3 km:s radie) har så vitt sökanden vet inte någon speciell skyddsstatus. Det finns inte heller offentliga badstränder eller allmänna rekreatiomsområden.

Fiskodlingsverksamhet

Produktion

Ålands Fiskförädling Ab bedriver uppfödning av regnbågsforeller genom utfodring i nätkassar i havet. Företaget har under de senaste åren använt tre runda odlingskassar med en total teoretisk volym på ca 7 900 m³ och total yta på ca 1 580 m². Då antalet kassar och dess storlekar inte är fixerade utan beror på produktionsstrategi önskar sökanden förbehålla sig rätten att kunna variera mellan företagets olika odlingsenheter. När fisken har växt färdigt transporteras den levande till företagets slakteri i Degerby.

Sökanden planerar att även i fortsättningen ha en oförändrad omfattning av verksamheten avseende verksamhetens belastning (utsläpp av närsalter) på vattenmiljön vilket skulle med en specifik belastning om 8 g fosfor och 70 g kväve per kilo tillväxt innebära ett utsläpp av ca 880 kg fosfor och 7 700 kg kväve per år. Sökanden menar att med dagens fodertyper motsvarar belastningssiffrorna ovan i stort sett de nuvarande villkoren på 1 500 kg fosfor och 11 000 kg kväve i fodret. Företaget har under perioden de senaste åren använt foder innehållande i medeltal 1 300 kg fosfor och ca 9 100 kg kväve. Foderförbrukningen har i medeltal varit ca 130 ton per år och den årliga tillväxten ca 110 ton vilket ger en foderfaktor på i medeltal 1,2. Den totala teoretiska belastningen har i medeltal varit ca 800 kg fosfor och 6 000 kg kväve per år och den specifika belastningen i medeltal ca 7,2 g fosfor och 54,5 g kväve per kilo tillväxt.

Hantering av fisk

Verksamheten omfattar ingen hygienisk hantering av fiskprodukter. Sökanden hanterar all producerad fisk vid Ålands Fiskförädling Ab:s egen rensanläggning i Degerby i Föglö, vilken är godkänd för denna typ av verksamhet av Ålands hälsönämnd enligt hälsovårdslagstiftningen.

Utfodringssystem och skötsel vid fiskodlingen

Sökanden uppger att fisken utfodras med tidsstyrda foderautomater. För den dagliga verksamheten ansvarar skötaren Thomas Dahlgren. Övergripande ansvar för verksamheten innehas av VD Harry Sjöblom.

Slakt och rensning

Vid odlingen sker inte slakt av fisk. Den levande fisken slaktas och rensas vid företagets slakteri i Degerby, Föglö. Rensriet är anslutet till Föglö kommuns avloppsreningsverk.

Behandling och mottagning av avfall

Död fisk samlas regelbundet upp och förvaras kortvarigt i slutna kärl för transport till Degerby där den komposteras i egen och av myndigheterna godkänd komposteringsanläggning.

Bästa tillgängliga teknik (BAT) och bästa tillämpbara miljöpraxis (BEP)

Bästa tillämpbara miljöpraxis för att trygga verksamheten sköts på det bästa möjliga miljövänliga sättet, vilket innebär enligt Ålands Fiskodlingsförening Ab att följande aspekter beaktas:

- val av miljövänligt foder, vilket ger bästa utnyttjande och tillväxt och därmed minsta möjliga överskott som kommer ut i vattenmiljön,
- noggrann utfodring och kontroll av denna för att minimera foderspill,
- god kontroll av medelvikt samt tillväxt och total biomassa,
- noggrann dosering samt kalibrering av utfodringsautomatik,
- god övervakning av odlingsförhållandena samt anpassning av utfodringen till rådande temperatur och syreförhållanden,
- god övervakning av fiskens hälsa,
- val av bra fiskmaterial med goda odlingsegenskaper,

Fiskodlingens miljöbelastning och begränsning av den

Odlingsplatsens lämplighet

Enligt Jukka Mehtonens schematiska utredning i "Förslag till det reviderade miljökontrollprogrammet för fiskodlingen på Åland" (Husö biologiska station, 2000) över de åländska fiskodlingarnas instängdhet har vattenområdet där fiskodlingen ligger beräknats ha en yta på 1,04 km² och en öppenhet på 0,45. Värdet för öppenheten har beräknats genom att dividera vattenytans area med tvärsnittsöppningarnas area. Öppenheten avspeglar vattenutbyttestiden och är därmed ett mått på ett områdes känslighet för övergödning. Vid jämförelse av öppenhetsvärden för de övriga 47 undersökta odlingarna kan man se att värdena varierar mellan intervallet 0,10-3,0. Av de 47 olika odlingsplatserna har 25 st. värden under 0,5 och de övriga 22 större öppenhetsvärden och därmed troligen större vattenutbyttestid och mindre känslighet för övergödning. Totalt har åtta odlingar vars öppenhet och vattenareal är små, erhållit avvecklingstillstånd fram till år 2002 då även verksamheternas påverkan på vattenkvaliteten varit tydliga.

Faktiska utsläppsnivåer och beräkning av dessa

Enligt sökandens uppgift till övervakande myndighet år 2001 uppgick fisktillväxten till 120 280 kg och det totala använda fodret till 144 453 kg. Utgående från dessa uppgifter kan det teoretiska utsläppet beräknas uppgå till ca 800 kg fosfor och ca 7000 kg kväve. För beräkning av mängder fosfor respektive kväve i det årligen använda fodret antas fodret innehålla 0,9 % fosfor samt 6,9 % kväve samt att den odlade fisken innehåller 0,4 % fosfor och 2,75 % kväve enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10. Belastningsvärdena beräknas från en massbalansmodell där man beräknar mängden tillfört fosfor och kväve med fodret minus de mängder som tas upp i fisken på årsbasis. Den specifika belastningen

erhålls genom att dividera det så erhållna utsläppsvärdet med fiskens årliga tillväxt.

Påverkan av utsläpp

Enligt miljökontrollprogrammets vattenanalyser är användbarhetsklassen i området nöjaktig eller god och området klassas som något eutroft eller eutroft. Fiskodlingens inverkan på vattenkvaliteten bedöms som tydliga under de senaste två åren. En sammanställning av miljökontrollprogrammen de senaste fem åren (1997-2001) visar överlag en relativt liten skillnad mellan kontrollpunkterna och referenspunkten. När det gäller totalkväve och totalfosfor klassas halterna enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för kust och hav (SNV rapport 4919, 1999) som medelhöga eller höga. Klorofyllhalten på hösten visar en tendens att stiga något från 1999 och framåt. Siktdjupet i odlingsområdet klassas enligt SNV: s rapport 4919 som mycket stort (> 5,4 m).

År 1999 gjordes en bottenfaunaundersökning på vattenområdet. Föroreningsgraden bedömdes med termerna litet förorenad i båda kontrollpunkterna. Botten som är av typen erosionsbotten har gott vattenutbyte och både det botten nära vattnet och själva botten är syresatta. Vid båda kontrollpunkterna var artantalet och individantalet högt vilket indikerar en lindrig eutrofiering på grund av en belastande inverkan som även understöds av det tämligen höga antalet eutrofigynnade fåborstmaskar och larver av fjädermygga. År 2001 gjordes en ny bottenfaunaundersökning som gav samma föroreningsgrad som år 1999.

Kontroll av verksamheten och dess verkningar

Kontroll av utsläpp

Kontrollen av eventuell miljöpåverkan sker inom ramen för det av landskapsstyrelsen godkända gemensamma miljökontrollprogrammet för de åländska fiskodlingarna från 1993 där odlingsenheten ifråga ingår. Vattenkvalitetsanalyser utförs 2 ggr/år och undersökning av bottenfauna görs vart tredje år.

Alternativ placering

Ålands Fiskförädling Ab har inlämnat till miljöprövningsnämnden en annan ansökan om sammanslagning och omlokalisering av flera av företagets befintliga tillstånd. I samband med den nya ansökan har ett samrådsförfarande genomförts. Till detta tillfälle lämnade sökanden in ett alternativ till omlokaliseringen av egna fiskodlingar, i vilket man ansåg sig istället vilja utvidga bl.a. verksamheten vid nuvarande lokalitet vid Karlby. Den nya ansökan kommer att behandlas av miljöprövningsnämnden i vederbörlig ordning och omfattningen av denna ansökan beslutas om under tillståndsavgörandet.

Miljöberättelse

Miljökonsekvensbedömning behöver inte uppgöras i detta ärende. Den information och utredning som enligt 5 § landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (10/2000), skall ingå i miljöberättelsen till detta beslut, finns i beslutstexten.

BEHANDLING AV TILLSTÅNDSANSÖKAN

Kungörelse

Ansökan kungjordes under tiden 31.09 – 21.10.2002 på Kökar kommuns och Ålands landskapsstyrelses anslagstavlor. Kungörelsen fanns införd i Tidningen Åland och Nya Åland. Alla kända sakägare delgavs kännedom om ansökan per brev. I kungörelsen och delgivningen framgick att envar hade rätt att skriftligen yttra sig över ansökan inom ovannämnda tid.

Yttranden

Yttrande inlämnat av Gard Larpes, inkom 09.10.2002

Fastighetsägaren Gard Larpes motsätter sig beviljande av fortsatt tillstånd för odling av fisk i nätkassar i havet i Karlby i Kökar kommun. Larpes anför vidare följande. Vattenkvaliteten har försämrats väldigt mycket de senaste åren utanför fastigheten Söderäng. Det är uppenbart att fiskodlingen är en ytterligare belastning på naturen i regionen, varför den pågående fiskodlingen bör upphöra snarast möjligt, för att ge miljön maximal möjlighet att återhämta sig. Det är uppenbart att fiskodlingen förorsakar koncentrerat avfall från fiskarnas avföring samt foder som passerar kassen outnyttjad. Allt detta bidrar till ökad gödning av den redan tidigare övergödningen i södra Kökars skärgård. Även fiskkassens placering ligger inom friskvatten västra intagningsområde till Karlby skärgårds inre delar, eftersom kassen idag är placerad strax söder om yttre västra delen om Håkonsströmmen.

Yttrande inlämnat av Sjöfartsverket, Skärgårdshavets sjöfartsdistrikt, inkom 10.10.2002

Sjöfartsverket motsätter sig inte ansökan. Nätkassarna bör utmärkas enligt Sjöfartsstyrelsens beslut 4.4.1991. Förtöjning eller förankring av nätkassarna bör ske så, att allmän båt- eller fartygstrafik inte förhindras eller försvåras. Nätkassarna bör placeras så att tillräckligt avstånd lämnas till farleder och möjliga manövreringsområden för fartyg eller båttrafik. Utmärkningen av nätkassarna får inte ske så att fasta eller flytande, belysta eller obelysta sjömärken kan förväxlas med fiskodlingens utmärkning. Kopia av karta eller utdrag ur sjökort där platsen för fiskodlingen framgår bör tillställas sjöfartsdistriktet så fort tillstånd beviljats.

Yttrande inlämnat av Michael S. Grunér, inkom 21.10.2002

Michael S. Grunér uppger följande. Det är ett känt faktum att fiskodling i havet har en kraftigt eutrofierande effekt på stora vattenområden runt verksamheten. Eutrofiering av havet leder till döda bottnar och kollaps av de normala algerna och de vilda fiskstammarna, på sikt. Vattnen kring södra Kökar är av allt att döma redan starkt eutrofierade. På ytan flyter tjocka mattor av bruna trådalger överallt och samma alger täcker blåstången och botten över vidsträckta områden. Ren blåstång är en sällsynthet. Denna sommars mycket kraftiga ”algblooming” visade att vattnen i norra Östersjön och Skärgårdshavet är synnerligen överbelastade av näringsämnen. Algbloomingen var särskilt kraftig i Kökars södra skärgård. Om havsområdet ifråga tillförs ännu mera näringsämnen kan ekosystemet till slut kollapsa. Fortsatt fiskodlingsverksamhet i detta område kan med andra ord riskera den lokala florans och faunans fortbestånd. Om fiskodlingsverksamheten upphörde skulle naturmiljön säkerligen inte bli sämre, utan sannolikt bättre. Med tanke på de stora miljövärden som står på spel anser Michael S. Grunér att Ålands fiskförädling Ab:s anhållan skall förkastas.

Utlåtanden

Miljöprövningsnämnden har begärt utlåtande från Kökar kommun, Sjöfartsverket, Husö

biologiska station samt Ålands landskapsstyrelse.

Utlåtande från Kökar kommun, inkom 31.10.2002

Kommunstyrelsen i Kökar beslöt meddela som sitt utlåtande att Kökar kommun förutsätter att utsläppsmängderna minskar väsentligt från nuvarande. Till övriga delar avstår kommunen från att ge utlåtande.

Utlåtande från Sjöfartsverket, Skärgårdshavets sjöfartsdistrikt, inkom 10.10.2002

Sjöfartsverket motsätter sig inte ansökan. Nätkassarna bör utmärkas enligt Sjöfartsstyrelsens beslut 4.4.1991. Förtöjning eller förankring av nätkassarna bör ske så, att allmän båt- eller fartygstrafik inte förhindras eller försvåras. Nätkassarna bör placeras så att tillräckligt avstånd lämnas till farleder och möjliga manövreringsområden för fartyg eller båttrafik. Utmärkningen av nätkassarna får inte ske så att fasta eller flytande, belysta eller obelysta sjömärken kan förväxlas med fiskodlingens utmärkning. Kopia av karta eller utdrag ur sjökort där platsen för fiskodlingen framgår bör tillställas sjöfartsdistriktet så fort anläggningen är på plats.

Utlåtande från Husö biologiska station, inkom 23.10.2002

Husö biologiska station genom Katri Aarnio konstaterar att området klassas som något eutroft eller eutroft och att fiskodlingens inverkan på vattenkvaliteten bedöms som tydlig under de senaste åren enligt vattenanalyserna utförda i områdena och rapporterade i miljökontrollprogrammet för fiskodlingarna på Åland 1997-2001. Användbarhetsklassen enligt dessa vattenanalyser är nöjaktig eller god. Enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder till Kust och Hav (SNV rapport 4914, 1999) har halten klorofyll-a i vattenområdet varit medelhög (2-3,0 µg/l) de senaste åren och halterna fosfor och kväve medelhöga eller höga (fosfor: 16-27 och kväve 310 – 460 µg/l). De avviker alla litet från jämförvärdet (klass 2 på en skala från 1-5). Siktdjupet avviker litet eller tydligt från referensområdets siktdjup. Enligt bottenfaunaprover som tagits i området 1999 och 2001 bedöms området som litet förorenad. Proverna uppvisar högre abundans och biomassa av bottendjup vid kontrollpunkterna jämfört med referenspunkten vilket är ett tecken på ökad förorening. Även den höga individantalet av oligochaeter och chironomider tyder på förorening av botten vid kontrollpunkterna.

Ålands fiskförädling Ab, odlar i medeltal ca 110 000 kg fisk årligen, med en genomsnittlig foderförbrukning på 130 000 kg. Foderkoefficienten blir därmed ca 1,2. Fodret innehåller ca 1 % fosfor och 7 % kväve och den teoretiska årliga belastningen från odlingen är således ca 800 kg fosfor och 6 000 kg kväve. Den specifika belastningen på ca 7,2 g fosfor och 54,5 g kväve per kg odlad fisk bemöter inte riktvärdena på ca 7 g fosfor och 44 g kväve per kg odlad fisk utgivna av Miljöministeriet i Finland som mål fram till år 2005 inom de finländska odlingarna (Åtgärdsprogram för skydd av vattnen fram till år 2005, nr 402 från Finlands Miljöministerium).

Dessutom borde landskapet Åland sträva till att minska belastningen från fiskodlingar med 30 % från 1993 års nivåer till år 2005 enligt samma åtgärdsprogram. Enligt riktlinjer uppställda av landskapsstyrelsen ska man sträva till att minska fosforbelastningen med 30 % och kvävebelastningen med 20 % från 1996 års nivåer till år 2005. För fosfors del har målet så gott som uppnåtts, medan endast en ca 10 % minskning har uppnåtts för kvävet del.

Med hänvisning till ovanstående kan odling av fisk i nätkassar i området fortsätta men tillstånd borde helst inte beviljas för så lång tid som 10 år och man borde sträva till att minska odlingsmängderna och därmed också belastningen från odlingen.

Utlåtande från Ålands landskapsstyrelse, inkom 18.10.2002

Landskapsstyrelsen som tillsynsmyndighet anser i utlåtandet att det finns anledning att se över villkorssystemet för fiskodlingen och att sträva efter att anpassa det till de förhållanden som råder i verkligheten. Tillsynsmyndigheten deltar gärna i en diskussion om hur villkoren borde utformas. Ett förslag kan vara att införa rikt- och gränsvärden för fosfor- och kväveutsläpp.

Nordiska Ministerrådet arbetsgrupp BAT-gruppen arbetar för närvarande med en rapport angående BAT (bästa tillgängliga teknik) för fiskodlingar i Norden. Ålands landskapsstyrelse deltar i arbetet och rapporten beräknas vara färdig vid årsskiftet. När det gäller utlokalisering av fiskodlingar i allmänhet anser landskapsstyrelsen att fiskodling som lokaliseras på en bra plats och har tillräckligt stor produktion kan ha ekonomiska förutsättningar för att investera i BAT.

Förklaring

Ålands Fiskförädling Ab, inkom 08.11.2002, med förklaring till utlåtandena, vilka i korthet innehåller följande.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Kökar kommun

Sökanden tolkar kommunens utlåtande så att de inte motsätter att fortsatt tillstånd beviljas.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Sjöfartsverket

Sökanden konstaterar att Sjöfartsverket inte motsätter sig fortsatt tillstånd.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Husö biologiska station

Sökanden uppger i anledning av Husö biologiska stations utlåtande att utgående från detta bör Ålands miljöprövningsnämnd utläsa och bedöma ställningstaganden endast i avseende på det ifrågavarande områdets tillstånd samt om att i vilken mån den nuvarande verksamheten kan anse ha bidragit till detta och slutligen om i vilken grad fortsatt verksamhet enligt ansökan kan bedömas påverka vattenmiljöns tillstånd. Husö biologiska station skall såsom sakkunnig remissinstans i dylika ärenden inte uttala sig om huruvida tillstånd kan och skall beviljas, i vilken omfattning eller för hur lång tid, inte heller bedöma vilken grav av påverkan som är acceptabel på basen av intressejämförelse. Utlåtandet avspeglar även bristande kunskap då man rekommenderar en strävan till minskning av odlingsmängderna, vilket är irrelevant eftersom det i första hand är utsläppen som bör styras och kontrolleras och man inom ramen för dessa och egen yrkesskicklighet bör tillåtas uppnå största möjliga produktionsvolym. Ökad odlingsvolym kan uppnås även utan att det medför ökad belastning. I den mån utlåtande innehåller ställningstaganden till dessa delar yrkar Ålands fiskförädling om att Ålands miljöprövningsnämnd bortser från dem. Husö biologiska station konstaterar i sitt utlåtande att fortsatt tillstånd kan beviljas.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Ålands landskapsstyrelse

Sökanden bedömer att utlåtandet på goda grunder kan tolkas som att landskapsstyrelsen förordar att tillstånd beviljas enligt ansökan.

Förklaring med anledning av yttranden inlämnade av Gard Larpes och Michael S Grunér

Sökanden konstaterar att yttranden inte tillför verifierade eller på andra grunder trovärdiga fakta rörande vattenmiljöns tillstånd eller utveckling i området eller den ifrågavarande verksamhetens betydelse för detta. Personerna ifråga innehar veterligen inte heller erforderlig kompetens för dylika bedömningar. Sålunda yrkar sökande att yttrandena inte beaktas samt att i dess framförda krav och yrkanden förkastas såsom ogrundade.

Såsom framgår av bemötandena ovan konstaterar Ålands Fiskförädling Ab sammanfattningsvis att man inte i något av de yttranden eller utlåtanden som inkommit i ärendet på ett trovärdigt sätt kunnat påvisa att verksamheten ifråga skulle medföra sådan miljöpåverkan eller annan väsentlig olägenhet eller skada som avses i miljölagstiftningen för landskapet eller på annan laga grund kunnat motivera att tillstånd inte kan beviljas enligt ansökan. Ålands Fiskförädling Ab har med stöd av tillgängliga miljödata, såväl i ansökan som detta bemötande, påvisat att verksamheten uppfyller alla förutsättningar för beviljande av tillstånd enligt ansökan.

ÅLANDS MILJÖPRÖVNINGSNÄMNDENS AVGÖRANDE

Miljöprövningsnämnden beviljar Ålands Fiskförädling Ab, med stöd av 2, 11 och 24 § landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (30/2001) samt 6 kap. 18 § 1 mom. punkt j) vattenlagen för landskapet Åland (61/1996) miljötillstånd att avveckla verksamheten av fiskodling i nätkassar i havet utanför Håkosnäs mellan Utterskär och Tiströnskärsgrundet i Karlby, Kökar kommun placerade enligt karta i bilaga 1. Tillståndet ersätter beslutet från Ålands miljöprövningsnämnd 04.08.1998, ärende nr ÅMN-31-97-14.

Ålands fiskförädlings Ab:s miljötillstånd omfattar följande:

- 1) Tillstånd att odla ca 130 000 kg fisk, inom ramen för nedanstående mängd tillåten fosfor och kväveanvändning, vid platsen enligt karta i bilaga 1 i havet utanför Håkosnäs mellan Utterskär och Tiströnskärsgrundet i Karlby, Kökar kommun under en avvecklingsperiod med avsikt att upphöra med vattenföretaget inom i punkt två stipulerad tid.
- 2) Den näringsämnesbelastande odlingsverksamheten skall till sin helhet vara avvecklad inom två år från det datum då detta beslut vunnit laga kraft.
- 3) Nedanstående villkor skall följas under hela den återstående verksamhetstiden.
- 4) Karta över beviljad odlingsplats enligt bilaga 1.

Verksamheten omfattar inte slakt och rensning av fisk vid berörd odlingsplats eftersom Ålands Fiskförädling Ab uppger att all slakt sker i ett för livsmedel godkänt slakteri för fisk i Degerby i Föglö. Därför bedöms inte behandlingen av det avloppsvatten och avfall som uppkommer av denna verksamheten höra till den ansökta fiskodlingsverksamheten och omfattas inte i detta tillstånd.

Villkor

Tillståndshavaren skall efterfölja bestämmelserna i vattenlagen och annan berörd lagstiftning samt följande tillståndsvillkor:

Utsläpp i vatten och avlopp

1. Det foder som årligen används vid anläggningen får sammanlagt innehålla högst 1 500 kg fosfor och högst 11 000 kg kväve vilket med en foderfaktor på 1,2 motsvarar en ca 130 000 kg odling.

2. Den i havet utsläppta specifika belastningen får inte överskrida 8 g fosfor och 70 g kväve per kilogram producerad fisk. Från och med år 2003 får den specifika belastningen inte överskrida 7 g fosfor och 44 g kväve per kilogram producerad fisk.

De specifika belastningsvärdena beräknas genom att från näringsmängden av det årligen använda fodret subtrahera den mängd näring som bundits i fiskens tillväxt genom att dividera den på detta vis erhållna summan med fiskens årliga tillväxt. Den odlade fisken innehåller 0,4 % fosfor och 2,75 % kväve, enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 1993:10.

3. Tillståndshavaren skall sträva till att minska foderkoefficienten och använda foder med minsta möjliga fosfor- och kväveinnehåll. Man skall även sträva till att under vinterförvaringen utfodra fisken med minsta möjliga mängd foder. Anläggningen skall ständigt sträva till att minska den belastning på vattenområdet som verksamheten ger upphov till samt under den dagliga skötseln noggrant beakta vattenskyddsaspekter.

Avfall och kemikalier

4. Avfallshanteringen vid anläggningen skall följa kommunal renhållningsplan, vilken godkänts av landskapsstyrelsen, och landskapslagen om renhållning (3/1981) samt skötas så att miljöförorening förhindras och sanitär olägenhet inte uppstår.
5. Vid odlingsplatsen vid havet utanför Håkosnäs mellan Utterskär och Tiströnskärsgrundet i Karlby får fisk varken blodstickas, strupskäras, slaktas eller rensas. Fisken skall föras oslaktad från anläggningen eller hanteras i ett slutet system så att inte vattenområdet belastas av utsläpp eller föroreningar.
6. All fiskrens, fiskavfall och död fisk skall samlas upp och behandlas genom kompostering på ett av myndigheterna godkänt fält eller föras till en av myndigheterna godkänd anläggning för behandling av animaliskt avfall. Efter den 31.12.2003 skall animaliskt avfall behandlas, komposteras eller återvinnas på ett sådant vis att det inte förorenar miljön enligt krav för att bästa tillgängliga teknik används. En plan för hur avfallet hanteras efter den 31.12.2003 skall inkomma till Ålands landskapsstyrelse och tillstånd vid behov sökas hos Ålands miljöprövningsnämnd.
7. Vid anläggningen får endast sådana medel och kemikalier användas som är godkända eller tillåtna enligt gällande kemikalielagstiftning eller annan lagstiftning som reglerar dessa. Alla kemikalier som används inom verksamheten skall anmälas till kemikalieövervakningen vid hälsönämnden och tillsynsmyndigheten vid Ålands landskapsstyrelse. Alla kemikalier som lagras i verksamheten skall förvaras skilt inomhus i ett ändamålsenligt och lagenligt märkt och låst skåp eller i ett avskilt märkt och låst utrymme så att de inte riskerar att förorena miljön eller orsaka sanitär olägenhet utöver deras faktiska användningsområden.

Åtgärdsförpliktelser

8. Tillståndshavaren skall hålla fiskodlingsanläggningens konstruktioner och anordningar i sådant skick och förankra dem så att de hålls på de avsedda platserna och inte stör sjötrafiken eller förorsakar det övriga nyttjandet av vattendraget sådan skada som kan undvikas.
9. För att trygga sjötrafiken i anläggningarnas närhet skall konstruktionerna utmärkas på ett av Skärgårdshavets sjöfartsdistrikt godkänt sätt. Kopia av karta eller utdrag ur sjökort där platsen för fiskodlingen framgår skall tillställas sjöfartsdistriktet.

Rapporteringsbestämmelser

10. Vid anläggningarna skall skötseljournal föras på ett av Ålands landskapsstyrelse godkänt sätt. I journalen skall antecknas bland annat uppgifter om mängden använt foder och dess innehåll, leverantör samt företagsmärkning, om de fiskmängder som tillförts anläggningarna och bortförts från dem, fiskens mediciner och dödlighet, använda kemikalier och nödvändiga uppgifter om anläggningens verksamhet.
11. Journalen skall hållas vid anläggningarna och den skall vid behov uppvisas för myndigheterna. Landskapsstyrelsen skall årligen före utgången av februari tillställas ett årssammandrag på en för detta ändamål uppgjord blankett.
12. Tillståndshavaren skall på begäran uppge för tillsynsmyndigheten nödvändiga uppgifter och utredningar för kontroll av skötseljournalens tillförlitlighet.

Kontroll och övervakning av föreningar

13. Tillståndshavaren skall på egen bekostnad låta utföra kontroller på fiskodlingens inverkan på vattendraget och på fisket och fiskbestånden på ett av tillsynsmyndigheten godkänt sätt. Kontrollerna kan utföras som samkontroll tillsammans med de andra kontrollskyldiga i området enligt det gemensamma miljökontrollprogrammet för fiskodlingarna på Åland. Ifall tillståndshavaren inte utför kontrollerna inom detta program skall ett förslag till alternativt program lämnas in till tillsynsmyndigheten inom två månader efter det att detta utslag vunnit laga kraft.
14. Om resultaten av observationerna ger anledning därtill kan observationsprogrammet senare ändras på ett sätt som tillståndshavaren och tillsynsmyndigheten kommer överens om. Om tillståndshavaren och tillsynsmyndigheten inte uppnår enighet beträffande observationsprogrammet eller de uppgifter och utredningar som är nödvändiga för kontrollen av skötseljournalens tillförlitlighet, kan ärendet föras till Ålands miljöprövningsnämnd för avgörande.
15. Resultaten av observationerna skall tillställas tillsynsmyndigheten och till erforderliga delar Kökars kommun. Dokument och resultat från observationsprogrammet skall bevaras vid anläggningen och på uppmaning kunna visas för inspektionsmyndigheter och dessutom vid behov ges till sakägarna för påseende.

Övrigt

16. Om fisken i anläggningen konstateras eller misstänks ha en sådan sjukdom som skall bekämpas enligt lagen om djursjukdomar FFS (55/1980) eller någon annan smittosam sjukdom som inte allmänt förekommer, skall tillståndshavaren underrätta övervakande myndighet och landskapsveterinären i landskapet Åland samt vidta nödvändiga åtgärder.

Om avfall i form av död fisk uppkommer vid bekämpningen av sjukdom skall avfallet antingen komposteras på ett av myndigheterna godkänt fält t.o.m. 31.12.2003 eller föras i ett slutet system till en av myndighet godkänd anläggning för behandling av animaliskt avfall med risk för smitta, så att avfallet inte förorsakar miljöförorening enligt 3 § miljöskydds- och miljötillståndslagen.

Anteckningar skall göras i skötseljournalen om alla förekommande fisksjukdomar och behandlingen av dem samt om använda mediciner och kemikalier.

17. Slakt av fisk skall ske vid den i ansökan angivna platsen eller vid annan av behörig myndighet godkänd slakterianläggning.

Ansvar för verksamheten

18. Tillståndshavaren är själv ansvarig skötare för anläggningen och skall meddela härom till Ålands landskapsstyrelse. Uppgifterna skall uppdateras vid byte av ansvarig person.
19. Tillståndshavaren är ansvarig för skada, men och annan förlust av förmån, som möjligen förorsakas av företaget.

Tillståndets giltighet

20. Detta avvecklingstillstånd är giltigt i två år efter att det vunnit laga kraft, under förutsättning att tillståndshavaren innehar laglig rätt till det för fiskodlingsverksamheten erforderliga vattenområdet.

Allmänna motiveringar

Tillverkning av fiskfoder görs av fisk från världshaven och med tillsatser av fett, proteiner och kolhydrater från växter. För att kunna producera 1 kg odlad fisk krävs fiskmjöl från motsvarande 4 kg fisk från världshaven. Eftersom foderfisken inte tas från Östersjön sker det alltså en tillförsel av näringsämnen till Östersjön via fiskodret. Att använda fyra gånger större mängd fisk i form av fiskfoder för att producera odlad fisk är därför inte någon hållbar utveckling. Trots att den globala produktionen av fisk i fiskodlingar har fördubblats de senaste 15 åren har det inte minskat trycket på vild fisk och medfört att utfiskningen har minskat. Det har istället visat sig att fiskodlingar ökar risken för utfiskning i världshaven p.g.a. att det går åt många fler kilo vilt fångad fisk till fiskmjöl än vad man sedan får ut i färdig fisk.

Kraven på utsläpp från avloppsanläggningar för vilka krävs miljöprövningsnämndens tillstånd har skärpts genom tillämpningen av vattenlagen och den nya landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. Miljöprövningsnämnden har ställt krav på 85-95 % fosforreduktion och 50-70 % kvävereduktion i sex kommunala avloppsreningsverk. Ålands landskapsstyrelse uppger i "Utredning över avloppsbehandlingen på Åland och riktlinjer för en förbättrad avloppsbehandling" från oktober 2002 att bl.a. fosforreduktionen skall vara minst 80 % och kvävereduktionen minst 30 %. Inom jordbruket ställs också omfattande krav på utsläpp av både kväve och fosfor. Dessa åtgärder har vidtagits för att minska närsaltsutsläppet till kustvatten. Kraven på miljöskyddsåtgärder vid fiskodlingar måste därför ställas högt för att inte omintetgöra de åtgärder som har vidtagits vid andra utsläppspunkter. Enligt den uträkning som landskapsstyrelsen har gjort över belastningskällornas andel av totalbelastningen av fosfor och kväve år 2001 bidrar fiskodlingen med 66 % av den totala fosforbelastningen från land och 50 % av kväveutsläppen. Som en jämförelse kan nämnas att jordbruket står för 17 % av fosforutsläppen och 25 % av kväveutsläppen och Mariehamns stads reningsverk, Lotsbroverket står för 2 % av fosforutsläppen och 12 % av kväveutsläppen.

Specificerade motiveringar

Ålands miljöprövningsnämnd har granskat miljötillståndsansökan, yttranden och utlåtanden som anförts i ärendet samt förutsättningarna för beviljande av tillstånd. I avgörandet har miljöprövningsnämnden även i övrigt beaktat vad som bestämts om skydd av allmänna och enskilda intressen. Yttranden och utlåtanden har beaktats vid tillståndets avgörande och nedan i motiveringen.

Miljöprövningsnämnden finner med beaktande av syftet i 1 kap. 1 § vattenlagen och förutsättningarna i 4 kap. 3 § 1 mom. och 4 § vattenlagen, att fiskodlingsverksamheten inte uppfyller kravet på att berört vattenområde används på ett sätt som bäst gagnar en uthållig utveckling. Trots att miljötillståndet innehåller stränga villkor för förebyggande av

förening, vilka ges med stöd av 25 och 26 § miljöskydds- och miljötillståndslagen, medför odlingen olägenhet som är av väsentlig betydelse.

I vattenområdet kring Karlby bidrar fiskodlingen till näringsämnesbelastningen. Fiskodlingsverksamhetens inverkan på vattenkvaliteten har klassats som tydlig och användbarhetsklassen av vattenmiljön har bedömts som nöjaktig och området vid odlingsplatsen har klassats som eutroft vid senaste årets analyser. Enligt Husö biologiska stations observationer har klorofyll-a halterna visat en tendens att öka. Provtagningen vid kontrollpunkterna har de senaste två åren visat högre halter av samtliga närsalter både vid botten och vid ytan jämfört med referenspunktens respektive värden. Dessa förhöjda värden visar på verksamhetens negativa inverkan på omgivande vattenmiljö. Bottenfaunaprover gjorda på platsen visar på högre individtäthet och högt artantal vid kontrollpunkterna än vid referenspunkten, vilket tyder på att vattenmiljön är eutrofierad på grund av en belastande inverkan. Miljöprövningsnämnden finner därmed grund för att väsentlig olägenhet riskerar uppkomma om vattenföretaget beviljas fortsatt tillstånd.

Enligt miljöministeriets åtgärdsprogram fram till 2005 borde landskapet Åland sträva till att minska belastningen från fiskodlingar med 30 % från 1993 års nivå till år 2005, och enligt de av landskapet uppställda riktlinjer för utveckling av fiskodlingsverksamheten skall man sträva till att minska fosforbelastningen med 30 % och kvävebelastningen med 20 % utgående från 1996 års nivå till år 2005. Reduktionen från alla fiskodlingar på Åland år 2001 jämfört med detta mål är 20 % för fosfor och 9 % för kväve.

Den nya tillåtna belastningen under avvecklingsperioden motsvarar i princip den tidigare belastningen eftersom miljöprövningsnämnden strävar efter att följa tidigare givna villkor för fiskodling med samma produktionsvolym. Med belastning menas här det givna fodrets innehåll av näringsämnen minus det som tas upp i fisken. Den odlade fisken antas innehålla 0,4 % fosfor och 2,75 % kväve enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 1993:10. Belastningen i teorin innebär att resten av fodrets totala fosforhalt 0,9 % och fodrets totala kvävehalt 6,9 % kommer att hamna orenat ut i vårt vatten.

Tabell 2: Schematisk kalkylerad maximal belastning. Beräkningen baserar sig på den totala produktionsvolymen som kan odlas baserat på tillståndens villkor om tillåtna mängder fosfor och kväve i det årligen använda fodret.

Tidpunkt	Fosfor kg/år	Kväve kg/år
Belastning enligt tillstånd 1998	944	7347
Verklig belastning år 2001	819	6660
Ny tillåten belastning 2002	913	7347

Miljöprövningsnämnden anser totalt sett att odlingen ger ökad näringsämnesbelastning på vattenområdet så att vattenmiljön försämras och att nyttan inte klart överstiger skadan med verksamheten. Endast en nedskärning av verksamheten räcker inte till för att stoppa den negativa förändringen av vattenmiljön och minska inverkan på enskilda och allmänna intressen till den grad som förutsätts för givande av ett fortsatt men begränsat tillstånd.

Fiskodlingsverksamhet skall i första hand upprätthållas som en skärgårdsnäring på platser där andra verksamheter på grund av få och reducerade verksamhetsförutsättningar kan ge andra övervägande fördelar. Fiskodlingsverksamheten i Karlby bidrar inte nämnvärt med sysselsättning på befintlig plats i Kökars kommun. Företaget har beviljats tillstånd till andra verksamheter, flera odlingar samt ett fiskslakteri, i Föglö kommun. Kökars kommun har i sitt utlåtande uppgett att kommunen förutsätter att utsläppsmängderna minskar väsentligt från nuvarande och att de till övriga delar avstår från att ge utlåtande.

Ålands miljöprövningsnämnd beslutar att bevilja miljötillstånd endast för avveckling av den vattenfarliga verksamheten eftersom skadan trots försiktighetsmått överstiger nyttan och förutsättningarna för att bevilja ett fortsatt tillstånd med ovensagda motivering inte anses uppfyllda. Miljöprövningsnämnden gör dock bedömningen att verksamheten kan tillåtas fortsätta under en avvecklingstid av företagspraktiska och ekonomiska skäl.

Härvid finner miljöprövningsnämnden inte någon grund för fortsatt tillstånd efter en tvåårig avvecklingsperiod.

Tillämpade lagrum

Landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd (30/2001) 2-5 §§, 8, 11, 24, 25 och 26 §.

Vattenlag för landskapet Åland (61/1996) 1 kap.1 §, 4 kap. 1, 3, 4 och 6 §, 7 § 1 mom., 6 kap. 4 §, 18 § 1 mom. punkt j och 28-29§.

Landskapslag om renhållning (3/1998) 1, 8a, 8c, 8e, 8f, 9, 16, 29, 30 och 33 §.

Landskapsförordning om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (10/2000) 5 §.

Landskapslag om Ålands miljöprövningsnämnd (65/1997)

Lagen om djursjukdomar (FFS 55/1980).

Avgift

För detta tillståndsbeslut uppbärs en avgift på 134,55 euro.

Kungörelse av beslut

Tillståndsbeslutet sänds till sökanden med mottagningsbevis. Beslutet kungörs på Kökar kommuns och Ålands landskapsstyrelsens anslagstavlor och en kopia av beslutet finns under denna tid framlagd för allmänheten på kommunkansliet och på landskapsstyrelsens registratorskansli. Beslutet finns även tillgängligt på Ålands miljöprövningsnämnds hemsida www.mpn.aland.fi. I kungörelsen framgår att sakägare kan anföra besvär över lagligheten av beslutet hos Ålands förvaltningsdomstol.

Bilagor

1. Karta över fiskodlingens placering.
2. Besvärsanvisning.

Sigurd Lindvall
Ordförande

Maria Carlsson-Lönngrén
Miljöhandläggare